

Белешка уз ово издање

Антологија шаљивих народних приповедака представља зборник различитих жанровских текстова (шаљиве приче, анегдоте, шале, приче о животињама, вицеви, предања итд.). Књига садржи предговор који се бави хумором у српској народној прози, избор од двеста четрдесет четири приче и додатак у оквиру којег су индекси, речник мање познатих речи и израза, литература.

Уводни текст „О хумору у српским народним приповеткама“ указује на основна жанровска обележја, тематско-мотивске чиниоце, најзначајније ликове и језичко-стилска средства шаљивих народних приповедака. Приче су преузимане из сакупљачких збирки, часописа, антологија, необјављених рукописа. Временски распон којем приче припадају је неколико векова (најстарији записи и преводи су с почетка деветнастог, а најновији из првих деценија двадесет првог века). Највећи број примера је из Србије, али и из Црне Горе, Босне и Херцеговине, Хрватске. На тај начин се стиче обухватнија слика усменог фолклора ужег јужнословенског подручја.

Приповетке су груписане у више тематских области, називи циклуса дати су према насловима прича, а испод сваког примера наводи се извор одакле прича потиче. Највећи број приповедака преузет је из зборника Вука Врчевића, публикација Вука Стефановића Караџића, превода Стевана Сремца, као и из збирки савремених сакупљача (Љубише Ћенића, Драгутина Ђорђевића, Момчила Златановића, Снежане Марковић итд.), док су први пут објављени и записи из рукописних збирки (Владете Коларевића). У избор су ушле и оне приповетке које називамо „посрбама“, а које су преведене на наш језик временом постајале део и наше усмене фолклорне баштине (реч је нпр. о неким Караџићевим, Аси-Марковићевим и Белановим, Месаровићевим и Сремчевим преводима прича).

Приликом уношења текста поштовало се правописно и стилско јединство изворника, није било значајних интервенција, сем у оним

случајевима где се писмо морало прилагођавати данашњој нормативној азбуци. Тако су у најстаријим записима (Месаровићевим, Поповићевим, Врчевићевим) изостављани полугласници (љ), или замењени неки други словни знакови (Ѣ). Тамо где није било наслова прича, дати су наслови у духу казивања и с посебном назнаком о томе у фуноти испод текста. Одступање је начињено и у новијим примерима из пиротског краја (које је сакупио Драгољуб Златковић), јер у штампи нису означавана места експираторног акцента у речима, а уместо полугласника стављан је апостроф, што не би требало да знатно утиче на садржај ових казивања.

Овај избор шаливих народних приповедака је осмишљен као публикација популарног карактера, пријемчива за ширу читалачку публику коју занима феномен комичног у нашој усменој традицији, при чему истовремено може бити значајна и подстицајна и за озбиљнија научна истраживања ове врсте народне прозе. Основни критеријум сем естетског заснован је и на тежњи да се избор прича у тематско-мотивском смислу учини што разноврснијим и обухватнијим, при чему се поштовало и начело варијантности као једно од основних обележја усменог стваралаштва.

Додатак на крају ове антологије има функцију да пружи више података о приповеткама систематизованих у индексе, указујући на њихове изворе, варијантност, тематско-мотивску разноврсност, типологију ликова и језичку комплексност у оквиру речника мање познатих речи и израза.

Главом о камен,
да му се освети

СЕЉАНИ КУПУЈУ ПАМЕТ

Састану се један дан на обично мјесто старјешине и главар од једнога мјеста који је на мору шкољ, и стану се корити једни другога, како од њих никада не може бити мудар као што у друга мјеста има мудријех људи. „Знате ли, браћо“ рече један понајмудрији „до часа је то? Све без пусте памети, него ајдемо скупити педесет талијера па да пошљемо у Млетке тројицу од нас да купе, јер су Млечићи, чуо сам, најмудрији и да толико памети имају, да и продавати могу па и цијене.“ Сви на то пристану, те скупе речене новце и оправе тројицу, те у Млетке. Кад тамо дођу, почну припитивати ће би је купили и по што ока. Тако се намјере на некаква мајстора хитра у руги и подсмиеху, који им рече: „Ја ћу вам продати на оку но литру, а двије нека ми остану за те аспре.“ Они пристану, а он од некуда додрави једнога миша, те жива затвори у једној шкатуљици, и рече им: „Ево вам памет овђе, него одмах дјежите дома, и не отворајте, приђе но дома дођете.“ Сељани се врате весели у исти брод, с којим су и дошли, па кад дођу близу својега мјеста, рече један од њих: „Ваистину није право да памет подијелимо свакоме једнако, него узмимо ми тројица половицу а половица нека свему селу.“ Остала двојица пристану одмах на то, па кад отворе шкатуљицу, а миш као миш побјегне те се негђе у брод завуче. Сад сељаци начну кукати и лелекати, а један одговори: „Што вам је? ево је у броду, нигђе није побјегла.“ Кад дођу, дочекају их браћа жељно и радосно, но кад чују зли глас, озловоље се, па се најпослије договоре те брод извуку на сухо и стану га редом чувати све по један од села, па кадгођ би што шћели да кому мудро отпишу или одговоре, вазда би у брод отишли, да најприђе памети напуне.

(*Караџић 1870, III, бр. 11*)³¹

³¹ Скраћеница III односи се на циклус *Шалџивих њрича* у Караџићевој збирци из 1870. године (вид. Литература).

ПОСИЈАЛИ СИТНУ СО ДА ИМ РОДИ КРУПНА

Некакво село куповало негђе ситне соли те су давали зобати ајвану, и солили јецеке, те се сви сељани један дан окупе, и реку: гле како нас луде свијет вара, те нам ситну со за скупе новце продавају! А за што не би смо ми ову ситну сијали, па да нам крупне рађа и да не троши-мо силне паре у томах? Сви реку: добра ти је! и сваки своју поткут-њицу посије, но кад виде да не изниче, рекоше: преварили су нас крв-ници! дали су нам старога шјемена.

(Врчевић 1868, бр. 316)

МАЗИЊАНИ МОЛЕ ОБРСТАРА ДВА ЉЕТА, А ЈЕДНУ ЗИМУ

Једном се договоре Мазињани, да иду од кордуне-команде молити два љета, а једну зиму. Што рекоше, то и учинише. Оду кордуне-команди, па ће пред обрстара: „Господине обрстаре! Молимо за Богом најприје тебе, да нам одселе дадеш: два љета, а једну зиму!“ Обрстар се нађе у чуду. Помисли да су то какви махнити људи, те им стане лијепо разлагати, како је то једном свемогући Бог – хвала му буди – лијепо наредио, како нам треба да буде, што се већ никако друкчије не може промијенити. Али Мазињани не дадоше се ни вилама оседлати, а камоли одвратити, него се још вишма слаптају око обрстара, заклињући и молећи га све једнако, да им даде два љета и једну зиму.

Обрстар није знао шта ће, а како је то било љети, досјети се тога, те ће им одрјешито: „Е, па добро, кад не ћете друкчије; а оно вам ја дајем два љета, а једну зиму. Послушајте! Сад имамо љето, онда дође зима, па опет љето. И ето вам: два љета, а једна зима.“ Мазињани радосни скину капе и гракну сви у глас: „Хвала господине обрстаре! Бог и теби дао и наклопио свако добро и што би гођица од господа Бога само зажелио!“ И тако оде сваки кући својој, благосиљајући доброга обрстара.

(Бубало 1936, бр. 78)

ПОП И ПАРОХИЈАНИ

Буде једне године силна суша, за то састану се сељани пред црквом по летурђији, и укорје попа како му нијесу пријатне молитве к Богу, а у толико је пута залуд молио за кишу. Поп се нашао мудар и рече им: „Знадите, браћо, да су ми јучер поручили озгор с неба да се с вама договорим, у који ћете дан да вам пошље и колико кише. Сад ми одговорите.“ Рече главар од села: „Ето сјутра у понеђелник.“ Одговори поп: „Сјутра не, за што сам најмио мобу, да ми окопавају фрментин.“ „А оно у уторник“ рече главар, а други одговори: „А зар нијеси видио да ми је толико жито прострто по гувно да се суши?“ „А ми хајдемо у сриједу“ рече главар, а трећи одговори: „Не у сриједу, мене је крсно име, пак ако ми се званице сквасе, ондар куд ћу ја?“ „А ми елајмо у четвртак“ рече главар, а четврти одговара: „Како у четвртак? Да ли ја та дан не женим сина?“ „Ајдемо дакле у петак“ рече главар, а пети опет скочи: „Не у петак, људи говоре да никаква срећа у петак није проби- тачна.“ „А ви, браћо, ајдемо у суботу.“ „Богме ја не ћу“ одговори ше- сти, „догнаће ми један ортак два вола, ако се погодисмо, пак ваља ми их обидовати.“ Тадар рече поп: „А ви, моји људи, ове друге нећеље, договорите се, пак ми одговорите.“ А сељаци се ни друге нећеље не моглоше договорити, па ни до данас.

(Караџић 1870, III, бр. 5)

БОЈ СЕЉАНА СА СКАКАВЦИМА

У некаквом селу навру скакавци и најпре пану на купус кнеза од онога села; а кад кнез чује, окупи све село под оружје, те околе ону башчу ђе су скакавци панули. Рече кнез полако дружини: немој да који пишне ријеч, али да пушке изметне, да није грдан, прије но што ја завичем: *јуриш!* Полако шумке дођу и сваки од њих изнесе главу про дувара и гледај кнеза шта ће заповиђети, док један скакавац скочи на чело кнезу, а он учини знак прстом једноме те спрама њега стајаше натегнутом пушком, и полако рече: пст! пст! друже! А они упале пушком на онога скакавца кнезу на челу, те убију скакавца и кнеза, а сви други скакавци побјегу из башче. Кад се врате кући упитају их жене и ђеца: како вам, јунаци! на путу? – Лијепо, Богу хвала! погибе један од нас, а један од њих.

(Врчевић 1868, бр. 314)

КО ШТО ИМА НЕКА ДОБРО ЧУВА

Једне године у некаквом селу почну лупежи на све стране красти, док један дан окупи кнез све село, не би ли се како договорили да не буде крађе; но обрни тамо, па обрни овамо, никако друкчије не знадоше боље него рекоше: да свако своје – ко што има – чува. Један човјек из оног села није ништа друго имао, што би му лупежи могли украсти из куће, него бијели лук у врту, па они исти дан кад се сунце смирило пође у врт и ишчупа вас лук те донесе дома. Упита га жена: што си урадио, зло те смело?! – Богме је тако данас наређено од кнеза, а шјутра ћу га опет усадити, а шјутра вечер опет с њиме у кућу, а да како?

(Врчевић 1868, бр. 349)

НОСИ ТИ САНДУК, КЉУЧ ЈЕ У МЕНЕ

Ударе хајдуци на кућу једнога чојека, те он запомага: ко је витез? У том скочи све село, те у поћеру за хајдуцима који су били усиловани у дјежању све побацати што су били из куће уграбили, осим само један сандучић у кому је било нешто пара. Од поћерника најпрви је био саибија оног сандука, па пошто види да ништа друго не носе него они сандук, куцне се по цепу, па завиче ономе те ношаше: носи ти, носи! али ево кључ у мене.

(Врчевих 1868, бр. 331)